

De twee gezichten van het leerproces. Kennisconstructie binnen taalontwikkeling en taaldidactiek.

1 januari 2000

Auteur: Ad Bok

Volume: 31

Nummer: 3

Pagina's: 91-103

Documenten

- [moer_jrg31_019.pdf](#)

ad bok informatie over de verkleiningsuitgangen krijg gen ze toch pas in groep 6 of 7 dat zijn lastige vragen gemakkelijker is de constate ri ng dat iedereen opzettelijk kan de twee gezichten van leren dat pejoratief minachting uitdrukking betekent en dat zelfs tandige naamwoorden het leerproces die eindigen op 1 r of n de verkleiningsuit g ang j e krijgen kennisconstructie binne n we hebben het kennelijk over verschill ende vormen van leren we zeggen dat het leer taalontwikkeling en proces twee gezichten lijkt te hebben het en e leren wordt gekenmerkt door onbewuste taaldidactiek k e nniscon stru c ti e het andere door waarn e e m bare ke nniso v e rdracht hoe verhoude n di e twee vormen van leren zich tot elka a r wat kunnen we weten v a n leerproc essen die onbewust pl aatsvinden de rdejaars pab os tudente n d e d ries tar gouda we lk e waarde moete n we eraan toekenn e n kregen d e volgende vraag vo orge leg d hoe z ijn we zo v e r gek o m e n dat ie de r van julli e nu met onder de schedel overtuig ing en e nth o u si asm e we rk t aan het o ntwik k e le n van een o nderdee l van een taalprogramma wat er precies gebeurt in het hoofd van e en voo r kindere n te erder is niet te achterhale n we kunnen ni co nam even d e tijd e n bracht h e t volge nd e naar zijn p sychi sche sched e l niet lichten wat we voren goo r mijn gevoel gingen we op weg v a n kunnen wa arn emen zijn de vers chillende naar s m a ar jij liet ons steeds terugk e ren naar a effect en van d e leerproce sse n die zic h onder te lk e ns als we dan opnieuw bij a kwam en waren de opp ervlakte voltrekken die effecten zijn we een h eel e ind opgeschot en zichtbaar in product en refle ctie s gedrag s ver zijn reflectie is bijz onde r de s tude nt merkt niet ande ringen overpeinzingen aarze li ngen mis allee n op dat hij vo o ru itgang h eeft ge boe kt maar slagen e n v e rbeteri ngen van de teerder die ook hoe die voo ruitgang volgens h em tot s tand is e

ffecte n op e nbaren dat e r in het hoofd van ge ko m e n het bijz ondere is dat h ij z ijn e igen de t eerder proce ss en plaats vinden die de lee rproces beschri t in term e n die hij nie t uit o n ze inhoud van het onderwij s over s tijg en de ge- sprekk e n h eeft opgevangen hij h eeft i ets geleerd te erde r weet i ets wat niet door ee n ander i s wat z ich buit e n liet t erre in b eweeg t van de ke nnis g eopp e rd overdra cht hij verwoo rdt gedacht e n die in de jong e kinderen demonstr e ren over gram voorbije periode in z ijn ho ofd zijn o nts taan of maticale kennis te b eschikken die ze van actiever geformul eerd hij verwoo rdt ge dachte n die nie- mand hebben gehoord en die hun reflec hij ze lf in z ijn h oofd heeft gecreee rd tieve vermogens duid elijk te boven gaan zij hoe moeten we ons dat l eerproces v oorste llen in bes c hikke n over onbe wuste schema s va n het dit artik e l geeft ad bok antwoo rd op d eze vraag taal syste em uit ob se rva tie blijkt dat zij die s c he- ma s geleidelijk en int e ractief zelf hebben g econ s trueerd bok 1 99 8 volwass en en wet en min of mee r wat pro zo ook b e s c hrijven s tudenten eigen leer jec t st r uctuur e n b i tt er beteke n en m aar processen die niet het gevolg zijn van ke n pr a ktisch niemand kan die kenni s b e vredi nisoverdracht gend oms c hrijven waar bestaat de kennis ik betre e d daarmee het t e rre in van het van die woorden dan uit hoe is die beteke constructivisme brooks grennon brooks nis tot s t a nd gekomen 1 999 oms c hrijven c onstructivi sme als een waarom spreekt geen enkel e vierjari ge over lee rt heo ri e die de centrale rol beschrijft van een klein j urkpje of tafelkje waar hebben d e steeds veranderende mentale schema s voor ze geleerd om het zo niet t e doen de de cogniti e ve ontwikkeling 2000 3 moer 91 op vattingen v an k enn i s ten worden anders gezegd van jonge men sen wordt meer dan vroeg er verw a cht dat zij de aandacht voor wat kennis is wat kennis ruims- choots over de benodigde taalvaardig doet hoe kennis ontstaat is kenmerkend hed e n beschikken om actief en effi c ient deel voor veel onderwijsontwikke lingen dat kan te nemen aan de communicati ev e wereld om ook niet anders aangezien ken- nis van oudshe r hen he e n in die zin wordt ook het taalonder een voorn a am ele- ment is van onderwijs wij s geconfronteerd met d e opgave om het d e aanda cht voor k e nni s is in een stroom leerproc e s te int ensiveren woord enschatont vers n ell ing geraakt door de explo s ieve groei wikkeling is een g oed vo o rbe eld van de e rv an op vel e rl ei terrein h e t i s al lang niet be ho e ft e aa n intens iv e ring tot voor kort was meer moge lijk zoals bijvoorbe eld e en e euw het onde rwerp als apart it e m in d e basiss c hool geleden om leerlingen toe te rusten m e t een en op de opleiding n a uwe lijks aan de orde s tartpakke t aan k e nnis e n vaardigh e de n dat de woorden schat gro eid e imm e rs v anzelf e nig s zins r epresentatief was voor h e t hel e met d e leerlinge n me e op hun weg n a ar d e k e nni s ge- bied bov e ndien is h e t inzicht volwasse nheid g egroeid da t bepaal d e vormen van kennis dat vind e n we inmiddel s ni e t m eer to ere i overdra cht z e ker als di e in geis ol ee rd e of ke nd we wi ll en h et leerproc es v e rs n e llen e n g ed ec ontextu ali se erde l ee rsituati es t o t stand he t effec t verho ge n eve nwe l zond e r l ee rlin kome n ni e t het gewens t e effe c t hebb e n bij gen t e ov erl a den met gei s oleerde woord de lee rlin g g a rdner r 99r onze op va ttin g kenni s geg e ve n d e opvattin g da t vermee r ove r kenni s en ove r de wijz e w a arop wij h e t derin g van d e taalk e nnis niet noodzak elijk l e re n wi llen bevorderen is aan

revisie toe leidt tot vergroting van de taalvaardigheid en de voor de vraag hoe de taalontwikkeling bijzondere positie van taal dan wel te bevorderen dat is de centrale vraag voor de taaldidactiek als het gaat om kennis en het bevorderen van in dit artikel belicht ik enkele factoren van leerproces en de taalontwikkeling om drie de constructivistische leertheorie volgens welke redenen een aparte positie in de derde meens voortdurende bezigheid is met het op in de eerste plaats lijkt de expliciete kennisige wijze constant van kennis ik richt van taal en ondergeschikte rol te spelen voor de aandacht op twee met elkaar verweven de taalontwikkeling er zijn t alzo evenwel een reeks en van nabos tud enten den van uitstekende sprekers die zich niet op het gebied van taalontwikkeling en bewust zijn van de kennis die nodig is om taalonderwijs uit te voeren en te spreken taalontwikkeling inclusief het gebied van meer algemeen kennis en sief het verweven van de kennis die daarvoor vaardigheid en nodig is geschiedt voor het groote gedeelte van taalontwikkeling en kennis daarnaast is veel van onze taal kennis niet alleen onbewust de kennis is ook van bijzondere taalontwikkeling is te omschrijven als de derde dat blijkt als een vreemde alle geleidelijke groei van een complex systeem kennis van de Nederlandse taal uit grammatiek van kennis en vaardigheden waarden om in de caboeken bestudeert en vervolgens nog steeds in staat is deel te nemen aan communicatief geen Nederlanders sprekt taal kennis en taalverkeer in zijn leefgemeenschap in de veranderingen zijn verweven in de ontwikkeling van de relatie tussen taalontwikkeling met een buitens taander die de wiskundige lijnen kennis driegen zich twee samen in grammatica bestudeert die wordt wiskundige vragen op welke kennis elementen zoals andere wiskundigen zijn te onderscheiden binnen de taalontwikkeling in de derde plaats wordt het taal terrein in de linguïstiek welke rol speelt de kennis bij de tegenstelling tot andere kennisgebieden niet taalontwikkeling veel groter wat explosief groeit is niet de grammatica of de woorden schaat maar de alswel te verspreiden taal om schrijven als mate waarin jonge leerlingen taalvaardig moeten een complex systeem van klanken gebaren en 92 moer 2000 3 beelden waarmee we op gestructureerde wijze betrekking geven aan de wereld in en om ons heen dan komen jonge taal leeders in aanraking met minstens drie kenniselementen in taal leeders leren beschikken over kennis met betrekking tot de typische melodieën en accenten die eigen zijn aan de moedertaal ze merken het onmiddellijk op als iemand zich bedient van een afwijkende melodie of accent maar ze kunnen deze kennis niet precies verwoorden ze blijken bovendien te beschikken over een grote hoeveelheid kennis op het gebied van spraakklanken ze passen daar naast allerlei regels toe zonder zich daarvan bewust te zijn als jonge kinderen bijvoorbeeld onzinwoord en moeten schrijven komen ze zelden op woord en als reil stootbaas r die zonder kennis van de regels loopt het mis in druisen in tegen hun kennis van de combinate het voorbeeld hierboven kent de spreker wel toerische regels van de Nederlandse klanken en de regel van de vergrotende trap dik dikker maar nog niet de regel van de taal leeders hebben kennis van talrijke grammatieke uitzonderingen graag liever veel ernstige grammatieke kennis

wordt geleidelijk ger zou zijn als de taalgebruiker de regels van via interactie geleerd taalgebruikers nemen de woordvolgorde niet beheerst en onmiddellijk waar als medetaalgebruiker want spelen mag dan doet mijn mam hij tegen de regels zondigt maar ze kunnen hun autootje dat met gage r p op me teo n d e gr a m m a t i c a l e k e n n i s v o o r h e t o v e r g r o t e d e l h e t i s e v i d e n t d a t d e r g e l i j k e m i s v o r m i n g e n n i e t v e r w o o r d e n v a n d e v o l g e n d e z i n i s i n h e t l e e r p r o c e s z e l f s o n m o g e l i j k z i j n s l e c h t s e e n f r a c t i e v a n d e g r a m m a t i c a l e k e n n i s d e g r a m m a t i c a l e k e n n i s v a n k i n d e r e n i s o p w e e r g e g e v e n d i e e r o n d e r v e r s c h o l e n l i g t b e p a a l d e p u n t e n z e e r v e r f i j n d g e e n k i n d s p r e e k t v a n e e n i j z e r e n w i t t e g r o t e d e u r i n m a i n m a g l e o n n i e t m i j n a u t o o t j e s p e l e n w a n t p l a a t s v a n e e n g r o t e w i t t e i j z e r e n d e u r d a t d o e t h i j g r a g e r d a n n i e t d e p o p m a g o n r e g e l m a t i g e v e r v o e g i n g v a n m o t a a l l e e r d e r s l e r e n d e b e t e k e n i s v a n t a l r i j k e g e n w o o r d e n m a a r z e k u n n e n d i e k e n n i s n i e t o f m i j n b e z i t t e l i j k v o o r n a a m w o o r d b i j t z e e r g e b r e k k i g v e r w o o r d e n b i j d e z o g e p e r s o o n n a a m d e c o n t e n t w o r d s w o r d e n m e t e e n d u i w a n t v o e g w o o r d d a t v e r k l a r i n g g e e f t d e l i j k e b e t e k e n i s i n h o u d w o r d e n o m s c h r i j v i n e e n v r a g e n d e z i n s t a a t d e p e r v i n g e n g e g e v e n v a n h e t t y p e s o o n s v o r m v o o r a a n c h a r m a n t i s e h h d a t h e t e r l e u k u i t z i e t o n d e r w e r p e n p e r s o o n s v o r m s t a a n o f z o i e t s a l t i j d n a a s t e l k a a r w a r m i s e h h h d a t j e h e t h e e t h e b t d a t w o o r d e n d i e e i n d i g e n o p e e n k l i n h e t n i e t k o u d i s k e r k r i j g e n t j e b i j d e o m s c h r i j v i n g v a n f u n c t i o n a l w o r d s w e r k w o o r d e l i j k e r e s t v a n h e t g e d a t z i j n w o o r d e n d i e g r a m m a t i c a l e r e l a t i e s z e g d e m a g n i e t n a a s t d e p e r s o o n s l e g g e n i n e e n z i n m o e t m e n h e t a n t w o o r d v o r m v o l l e d i g s c h u l d i g b l i j v e n g r a g e r v e r g r o t e n d e t r a p v a n e e n b i j w o o r d i m m e r s i s e h h h h i j v o o r n a a m w o o r d d a t e e n p e r s o o n s i n d s i s e h h h v e r v a n g t t e n z i j i s e h h h g r a g e r n a v e r g r o t e n d e t r a p v o l g t d a n o n d a n k s h e t o n v e r m o g e n o m b e t e k e n i s s e n t e p r e c i e s o m s c h r i j v e n k e n n e n k i n d e r e n d e 2 0 0 0 3 m o e r 9 3 s u b t i e l e v e r s c h i l l e n t u s s e n d e k a c h e l i s u i t d e t a a l o n t w i k k e l i n g g e z i e n a l s e e n p r o c e s v a n s c h o o l i s u i t d e b a l i s u i t w e g a a n e e n d a g j e p r i k k e l s e n r e a c t i e s m a a r o b s e r v a t i e v a n u i t i k k o m u i t z w o l l e k i n d e r t a a l l e e r d e d a t e r i n d e h o o f d e n v a n h e t z i j n s l e c h t s e n k e l e v o o r b e e l d e n v a n k i n d e r e n a n d e r e p r o c e s s e n w e r k z a a m m o e t e n k e n n i s e l e m e n t e n d i e i n h e t t a a l s y s t e e m z i j n z i j n c o n s t r u c t i e s a l s i k h e b g e v a l t e n i k b e n b e s l o t e n t e c o n s t a t e r e n i s d a t t a a l g e b r u i k e r s t o v e r d a n j o u k u n n e n n i e t s l e c h t s o n t s t a a n z i j n a l o p j o n g e l e e f t i j d b e s c h i k k e n o v e r e e n g r o t e v i a p r i k k e l s e n i m i t a t i e c h o m s k y 1 9 6 8 h o e v e e l h e i d t a a l k e n n i s o p m e r k e l i j k i s d a t c o n s t r u e e r d e e e n u n i v e r s e l e d i e p t e s t r u c t u u r z e z i c h i n h e t a l g e m e e n n i e t b e w u s t z i j n v a n d i e o n d e r a l l e t a l e n v e r s c h o l e n l i g t e n d i e d i e k e n n i s g e n e t i s c h i s b e p a a l d b i c k e r t o n 1 9 8 3 s p r e e k t z e l f s v a n e e n b i o p r o g r a m d a t m e n s e n e r d e n k e n o v e r l e r e n o n w e e r s t a a n b a a r t o e a a n z e t d e u n i v e r s e l e t a a l s t r u c t u u r t e c o n s t r u e r e n z o d r a d i e z o u o n t o p v o e d e r s w e t e n s c h a p e r s e n a n d e r e n h e b b e k e n h i j o n d e r z o c h t h e t o n t s t a a n v a n h e t b e n z i c h h e t h o o f d g e b r o k e n o v e r d e w i j z e c r e o o l s u i t h e t p i d g i n i n s l a v e n k o l o n i e s w a a r o p w e l e r e n a l s o o k o v e r d e w i j z e w a a r o n t s t o n d h e t p i d g i n a l s e e n o n g e s t r u c t u r e e r d e o p t a a l o n t w i k k e l i n g t o t s t a n d k o m t h o e m e n g e l m o e s v a n a l l e r l e i t a l e n d e k i n d e r e n k o m e n k i n d e r e n a a n h u n t a a l k e n n i s z i j n d e v a n o u d e r s d i e p i d g i n s p r a k e n c r e e r d e n i n k e n n i s e l e m e n t e n g e i m i t e e r d g e m e m o r i s e e r d e n e n k e l e g e n e r a t i e s e e n g e h e l n i e u w e g o e d v e r w o r v e n g e c o n s t r u e e r d o p g

evist aangegeven structureerde taal het creëren van Bruner waaid komt die kennis van buitenaf via 1990 legde de nadruk op een combinatie van onderwijsvormen van kennisovername en aangeboren taalvermogen in samenhang met de krachtige motivatie van de kindere rond erfelijkheid en de krachtige motivatie van de kindere om deel uit te maken van de sociale context te denken dat kennis tot omringende cultuurstand komt en hoe enkele taalkundigen denken op basis van observatie en reflectie komt kenmerkend dat taalontwikkeling tot stand komt (Bak 1998) tot de aanname van een aangeboren taalvermogen waarbinnen vijf belangrijke kennisconstructieconstructivisme is niet leerkrachtelijke werkzaam zijn die via interactie nieuw gedewey benadrukte al in de dertiger tot taalontwikkeling leiden en van die bij de rol van experimenteren en aan den lijve zonder leerkracht en is het reguleren en renderen van de aanpak van constructivistische vermenigen jonge kinderen doen hoorbaar moeileerprocepiaget vestigde de aandacht op de regels van het taalsysteem in hun heftbehang van het ontdekken de leren vygotzky hoofd te construeren beschouwde sociale interactie en interactivering als sociaal constructivistische activiteit en vele leren van leren andere nomen de rijke leeromgeving en voornamelijk bron voor het zelfconstrueren van waarneembaar is dat kinderen geleidelijk kennis interactief en met vallen en opstaan nagezoal vaak zijn de verschillende uitgangspunten over het complete taalsysteem de punten eerder complementair dan tegengesteld beschikken zonder dat dat systeem wordt digfarty 1999 vatte de constructivistische onderwijs en het systeem wordt als het ware bouwstenen van een leeromgeving samen in geabstraheerd of geconstrueerd uit de talloze verschillende termen l even secht en leerlinggericht taalprikkels uit de omgeving die elk afzonderlijk sociaal interactief gedifferentieerd de rijk zijn te beschouwen als incidenteel onderzoek en experimenterende interventie presentaties van het systeem nieerd door experimenterend cognitief reflectief we kijken daar met verbazing naar maar ook met aandacht want een dergelijke vorm taalontwikkeling op het gebied van taalverlenen is precies wat we beogen als we op ontwikkelend veranderden de opvatting en zoek zijn naar leren door kennisconstructie over het leerproces aanzienlijk op basis van jonge kinderen slagen erin uit de talloze gedachten van onder andere skinner werd vragende zinnen die zehben gehoord een 94 moer 2000 3 algemene regel en een uitzondering te con door deze algemene regel kan hij zichzelf strueren en zijn leerlinge niet vertrouwen in gelijk in het nederlands begint een vragende zin met de soortige leersituaties brengen persoonsvorm maar als een vragende zin met een vragend w e e r s t a n d e n e n v a l k u i l e n v o o r n a a m w o o r d b e g i n t s c h u i f t d e p e r s o o n s v o r m n a a r d e t w e e d e p l a a t s h e t l e r e n z o a l s h i e r b o v e n b e s c h r e v e n r o e p t d e z e r e g e l s t e l t h e n i n s t a a t e e n o n e i n d i g e s o m s w e e r s t a n d e n o p g e h e e l o n b e g r i p p e l i j k r e e k s g r a m m a t i c a a l c o r r e c t e v r a g e n t e s t e l l e n i s d a t n i e t c o n s t r u c t i v i s t i s c h l e r e n l i j k t s t r i j h e t l i j k t a l s o f z e d e o m r i n g e n d e c h a o s v a n d i g n i e t e x p l i c i e t v o o r g e s c h r e v e n d o e l e n c o n c r e t e v r a g e n t e r u g b r e n g e n t o t e e n p r o v a s t g e l e g d e l e e r t r a j e c t e n e n e v a l u a t i e i n s t r u d u c t i e v e b a s i s s t r u c t u u r e l k e k l e u t e r c o m m e n t e n h e t c o n s t r u c t i v i s t i s c

h e onde rwijs strue ert de regel dat c oncrete bijvoeglijke le erproces vraagt veel tijd en boven al he t naamwoorden de neiging h ebb e n naar h e t doet een groot bero e p op de experti se van de zelfs tandige naamwoord toe te kruipen dien ler- aar grace 1 999 ontwikkelt curricul a me t teng evolge spreken ze al op jonge le eftijd van haar stud ente n en zegt over de socio con een mo o ie ro nde g laz en knikke r in plaats van structivistisch e leraar di e daarbij a ssisteert ee n g laz en nd e mo o ie knikk e r th e t each e r s of stude nt generate d curricu lums need to be mature expe ri enced confi dent re s our ceful and lifelong learne rs inte re ssant voor de n ed erlandse situati e is de verwijzing van grace n a ar frank smith 1998 die so c io constru ctivistis ch leren v e r gelijk met de leeropvatting di e door d e ov e rheid wordt gepropageerd di e laatst e gaat er te n onre chte vanuit dat leren toevall ig is en moeilijk afhankelijk van beloning e n straf gemakkelijk te verg eten en ook dat h et l ere n wordt b e ves tigd door testen en afhanke lijk i s van het ve rmogen om te m e morisere n dat is precies tegeng esteld aan de waar- den die hij toek ent aan het le ren volge ns socio constructivisti sch e opvatting en kunnen wij leren van dit leren b erust de grace zelf oms chrijft de onderwij sler- pro uitspraak van student ni c o aan h e t begin van cessen in haar kl as als con- structing curricu dit artikel op s oortgelijke l e erprocess e n kun lum with s tu- dents i s a lively pro ce ss that can ne n we dat l ee rpro ces b evorderen of verkor l ea d to high le ve ls of ind e p e ndent learning ten duidelijk is dat kennis van he t taalsys and great leaps of individual knowledge t ee m d e taalgebruiker in staat st elt nieuwe anderzijds dreigt over didactis eri ng wie taaluitinge n te produce ren naar ge lang de e e nmaal he e ft ontdekt wat teerders via k e n situatie dat verlan g t h e t construeren van ni sc on structi e l e ren en hoe w aa rd evol dat i s syste emkennis is met andere woorden e en komt in de verleiding om juist die kennis uiterst efficiënt middel om niet in pape exp lic i et tot subject van ond e rwijs te mak e n gaaiantaal te blijven stek e n daardoor wordt onmogelijk gemaakt dat de de nieuwe ke nnis van nico lijkt daarop te erd e r zelf de generaliserende of betekeni s ook zijn kenni s is veralgemeniseerd e n daar gevende kennis con- strueert op basis van uit door breder inzetbaar die kennis kan als en inwendige im- pulsen in die situatie is de volgt worden ver woord esse ntie van kenniscon s truc- tie verloren gega an ee n leerproces dat lang durig e n kritisch co n s truc en spreken we nog slechts van kennisove r tiefp e nd elt tu sse n n het formulere n van een open dra cht opdracht en a h e t uitwerke n van d e opdracht kleuter luis- ter zwak ve rvo egde voltoo id deel le idt auto matisch t o t een s tee ds hog e r s niveau woo rde n e indigen op een t klank 2000 3 moer 95 student l ee r van buit en je moet p e nde len tusse n dit w eze n subject onder n en b werp wie kenni s- constructie wil intensiveren zal eis t w e rkwoord de leeromgeving en rol van de expe rt als van dat andere weze n indirect object e erste uitgangspunt en nemen later in dit meewerkend voor artik e l komt dat nader aan de ord e werp di e l e kk- ernij object lijdend uit de genen of uit de realiteit voorwerp hie r bepaling van w e s taan ev en stil bij d e opva ttin ge n ov e r de pla a ts aangebore n taalvermogens dat i s nodig nu b epaling van omdat stude nten en anderen soms s nel be ru s t ijd te n in de aan of afwezigheid van een t aal and e rs klappen j bepalin g van ge knobbe l o f met gemak spreken ov e r kinde volg r en die nu eenm a al taalzwak

zijn dat alle talen benutten op universele taal deze verschijningsvormen van de werkelijk principes is in grote lijnen aantoonbaar alleheid met de relaties activiteiten en intenties talen maken gebruik van een structuur die tussen subjecten en objecten gesitueerd in neerkomt op een nominaal deel het onder tijd en ruimte zijn nog steeds hetzelfde werpen een verbale deelgevoerde objecttaal principes subject handeling object bepaling dat die algemene principes ombepalen sluiten daarbij aan omdat de drie redenen in de geneen moeten zijn opgeslagen essentie van deze werkelijkheid nietveranischter arbitrair de samenhang tussen geneert kan elk jong kind steeds opnieuw de tische eigenschappen en culturele verwoeven ontdekking doen van de elementaire relatie sheden zoals taal is niet vastgesteld zeker is tussen de dingen om hem heen en zijn dat taalontwikkeling in tegenstelling tot persoonlijk positie daarin de nieuwe taal bijvoorbeeld genetisch bepaalde specifieke ont die uit het pidgin ontstond kon niet anders wikkelen of genetisch bepaalde veroudering dan gebaseerd zijn op de primaire subject afhankelijk is van taalpraktijken en feedback objectrelaties van de werkelijkheid uit de omgeving zonder die talige omgeving zoals nederlands de franse engelse met klanke n beelden en expressies of gebaren griekse kinderen hun moedertaal de realiteit komt een kind niet tot taalontwikkeling is hetzelfde de taalprincipes ook alle en de we zouden het bestaan van universele taal taaluiting is anders in toon in spraakklank in principes ook kunnen verklaren zonder de woordgebruik en in woordvolgorde zie af hypothesen van de genetische bepaling beelding in samenvaltend kunnen we zeggen dat in de wenen met een zekere vorm van bewustzijn gen voor de opvatting dat kinderen het weplaatshen in een wilke u rige ruimte taalsysteem en de taalbetekenis voor een met schaarsoedsel in de buurt met de grootdeelfconstrueren uit het omringende uwen gebaar maken de wezens elkaar de aanbod dat geeft niet alle en vertrouwen iets duidelijk in de ondersteuning van kinderen die sl echter dit wezen deze gigant ik dus presenteren dan gemiddeld het geeft ook de eis t impo neerint entie agr essie activiteit richteing aan van de wijze van ondersteuning van dat andere wezen die minkukel jij daar jou de constructivistische leeromgeving die lekke rij geel ding ban aan voedsel die r het gaat over de zebanaan wekeren terug naar de studie uit het begin nu ik duld geen uitstel van dit artikel welke oms tandigheden of anders klappen waag het niet om welke leeromgeving bracht nico tot zijn we zijn getuige van het ontstaan van univ er reflectie hij werkt met elf andere studenten selectaal principes aan het ontwikkelen van een computerpro 96 moer 2000 3 n fr ik vraag u ik u vraag ik heb de brief pas gelezen ik heb gelezen de brief pas een zeer aardig kind een kind zeer aardig neng wat denk jij wat doe jij denken waar ben je geweest waar heb jij ge weest kun je mij niet helpen kun niet jij helpen mij ngr gaat het goed met je goed jij bent hoe laat is het wat uur het is dat begrijp ik niet niet ik begrijp afbeelding i verschillen tussen tale n br a mma sch r i f t e l i j k e taalvaardigheid voor geven van goed schrijver schap leerlingen van tot 14 jaar vanaf de de bespreking van de tekstjes kostte veel aanvang zijn de deel-

nemers meer dan gemiddeld soms meer dan een half uur per stuk die de lidenthousiasie voor het project en echt tijd was goed besteed want de teksten werden computereprogramma's ontwikkeld dat spreekt de neren niet alleen aanzienlijk beter door maar kennelijk tot de verbeelding maar vanaf de elke bespreking leverde nieuwe concrete aanvragen doet de expert zijn invloed gelden hulpmiddelen op of noem het scrijffijnschriftmenten waarmee een tekst kan worden de rol van de expert bewerkte we vonden middelen om teksten bondiger te maken humoristisch en stilistisch terwijl studenten na de eerste bijeenkomst al fraaie roeibendervervalsender beelden der contacten leggen naar bevriest de programorigineler de meeste studenten hadden nooit meurspeutert de docent onder de schied eerder een tekst behandeld als een ruwe mop met schijnbaar terloops vragen als klei die pas vorm krijgt na langdurige en we zullen veel goede tekstvoorbeelden mogelijk bereikbaar de eigen ervaringen bleken hebben hoe komen we daar aankomen acht eraf buiten gewoon vruchtbaar voor welke criteria bepalen wat een goede voor de voortgang van het ontwikkelproces de beeldtekst is docent kon de studenten nu met recht aan elk leerproces en leiden naar beter schrijven met opmerkingen als verschap hebben kinderen iets aan je plan had je er hoeveel aanwijzingsbare eigen schappen maken zelf iets aan toen je teksten schreef een goede tekst goed hoe kom je daarbij gold dat uitgangspunt we besloten om eerst ideale voorbeeldtekst ook toen je zelf teksten schreef voor kinderen te produceren elk kind verbreed je hulp aan de kinderen dat vond zou dan vanzelf de weg vinden naar goed je zelf toch ook waardevol schrijverschap zo was de opvatting maar de realiteit was anders de teksten van de student deze reflection on action schon 1995 leidt denken bleken educatief gezien minder idertoe dat studenten niet alleen hun eigen taal dan we graag hadden gezien we beland werk kritisch er gaan bekijken maar dat zij op den spontaan in een proces dat meer gericht den duur ook hun leerlingen op het spoor was op het verbeteren van de eigen schrijfteksten van reflectie op het eigen werk vaardigheid dan die van kindereen dat kon de intensieve reflectie op de eigen geschreef ook niet anders de meeste studenten schreven teksten had bij veel studenten een bijzonden voor het eerst een tekst voor kinderen dere uitwerking geeft ruderhet zal wel althans met de intentie een voorbeeld te verspreiden klinken maar sinds deze cursus lees 2000 3 moet 97 ik voor het eerst in mijn leven met plezier vergroting van de schriftelijke taalvaardig kinderboeken ik geniet van de mooie taalheid te bereiken de leerlingen bereiken wel van de beeldspraak ik zie nu hoe goed het het doel zou kunnen beter schrijven maar verhaal is geschreven beschikken daarmee niet automatisch of in dat bevestigt we er eens de transfer tussen veel mindere mate over de hulpmiddelen die leerprocessen op het gebied van leren schrijven naar dat doel leiden naar vaardigheden op het gebied van lezen in de situatie op de driestar gaan we de leraar expert kan die transfer voorzien en weliswaar een stap verder door studenten wellicht bevorderen hij kan die niet expliciet veelvuldig te laten reflecteren op de wijze onderwijzen waarop we vorderen zie de opmerking salinea van dit artikel maar het is niet waarschijnlijk dat zij deze vers verwoorven inzichten nu al actief en creatief kunnen inzetten

ter begeleiding van jonge medestudenten bovenstaande legitieme het ontwikkelen van een expertsysteem zoals wij dat doen we maken 1 een leeromgeving voor kinderen waarin zij geholpen worden een berg schrijverari ng en op te doen inclusief de paden de rustpunten de uitzichten enzovoort adoptie van een onderdeel dat we gebruikten veel tijd er waren signalen van lichtleerselling over het uitblijven van de conc rete pro grammatuur ze hadden toch ingeschreven op het ontwikkelen van de expertise van de expert een computerprogramma waar bleef dat geleidelijk ontdekten ze zelf de waarde van er is een tendens naar overw arde ring van het het doordenken van het leerproces van kin leereffect van sociale interactie tussen leerlingen in samenhang met het zelf produceren en onderling of tussen leerlingen en een iets van teksten in de zevende of achtste bij een hoge r geschoold e dat leidt er soms toe komt ontstond het idee om in subgroepen ouderjaars in te zetten bij de begeleiding van een inhoudelijk onderdeel van het inmiddel s jon gereja ars of onvoldoende gesc hoolde ont gesche t s te programma t e adoptie w e rpers de opdracht te geven en ontwerpro beteke nde dat het onderdeel in de ta il zou cessen van kinderen te begeleiden dergelijke worden uitgewerkt dat wil zeggen ingrepen onderschatten de waarde van de met aandacht voor de startmotivatie expertise van de expert met een inhoudelijke brainstorm leerlingen naar grote hoogte wil voe met start en slotzinnen ren moet een berg aanbieden het chatten en met hulpbronnen voor te ks tverb e t eri ng mailen bewijzen het voldoende steeds meer met voorbeeldteksten maken er druk gebruik van maar met ingangen voor sterke en zwakke schrijver begeleiding door een expert blijft het vers niveau van taalgebruik uiterst plat met inbedding in een aantrekkelijk perspectief een expert creert niet alleen een berg tife maar ook de paden de rustpunten de uit de opsomming geeft aan dat we intuïtief maar ook de rustpunten de verkortingen de een behoorlijk beeld hadden ontwikkeld van alternatieve routes de hulpge re edschappen een aantal leerprocedures ter bevordering van de noodprocedures enzovoort de expert de schrijfvaardigheid in werkelijkheid ver beschikt met andere woorden over een range liep ook het adoptieproces niet zo gestroom aan hulpmiddelen om het doel bijvoorbeeld lijnd als op papier lijkt sommige studenten 98 moer 2000 3 kozen aanvankelijk vooral leuke ingangen die het regelrecht e gevolg zijn van het opene zoals rebusen maken gedichten schrijven en men van kennis via een mondelinge of schrift mailen terwijl ze daar mee bezig waren telijke bron moesten ze antwoord geven op vragen van de hoe zulke processen verlopen is niet duidelijk lijkt we willen graag weten hoe groot hun rol mooi onderwerp geef goed aan op welke is in de praktijk van het leren en nog liever wijze kinderen met twee linker schrijfhanden hoe we die conclusie is sch e wij ze van leren beter leren schrijven als ze jullie ingang kunnen bevorderen kiezen sommigen zijn daar op voorhand niet optimaal precies zien op welk onderdeel van de mistisch over als opvoeders hebben we veel schrijfvaardigheid kinderen hulp krijgen als meer controle over wat we onderwijzen dan z e jouw puzzels maken over wat studenten leren zo houden brooks met een andere school corresponderen is en grennon brooks 1999 ons voor we prima beschrijf se uur welke impulsen je kunnen we

l en dat is hierboven summi er ge eft om d e s chrijfva ardigheid te verbete ren ge-
daan de leeromge ving beschrijven waar binnen e en constructivi sti s ch le erpro
c es zoals dat waren lastige opmerking e n als je een bij nico tot stand komt leuke
les hebt ontworpen vra agt immers we nem e n waar dat k enni sc on s tru c tie
nie mand w a ar die pre c i es voor di e nt stu wordt gevoe d door prikk els van
buit e n de nten ervaren op zulke mom ent e n de be maar de lee ro mgeving i s in
tege nspraak tot perkt e educatieve reikwijd t e van h e t b e grip zijn lette rlijk e
betek e nis ni e t ee n louter le uk we h a dden da ar al eerd e r over gespro ex t e
rn ge geven de s tudent zelf maakt de e l ke n m aa r blijkbaar zonder v e el impact
dez e uit van d e l eeromg e ving vormt e r z el fs h e t ke er kostt e dit soort vra-
gen e en aantal ond e r c entrum v a n de r e fle c tie van nico is ni e t werpen de
kop uits luitend toe te schrijven aan d e le e romge ving buiten hem wa nt d a n
zouden alle s tudent e n tot onge vee r d ez elfd e refl ec ti e moet e n komen e n
dat i s niet zo nico h e eft prikkels van buiten in verband gebracht m e t ke nnis e
rvari ngen en behoeften va n binnen li i da a ruit is zijn pers oonlijke g ewa ar-
wordin g ont s taan waarnemingen van kennisconstructi e al e erder kwam ter spr
a k e dat nico s re fl ectie e en overk o epelend ge nerali s erend karakt e r heeft
het i s een leerervari ng die veel verd e r re ikt dan ik h e b zojuis t i ets gel ezen
en da t kan ik bi e rhale n de beschr even reflectie is geen incident andere s tud e
nten he bben and e re enig s zins impulsen van buiten en binne n v er gelijkbar e e
rva ri ngen die z e d e el s ze lf formuleren en deels bevestigen als ze door in deze
setting kwam nico aan het einde van anderen worden geformuleerd ik noem er de
cursu s tot zijn reflecti e kennelijk h eeft hij dertien uit onze praktijk te beginn e n
me t di e in zijn h o ofd de gedachte ge c on s trueerd dat van nico en e indigend
met die van geertru hij heen en weer he eft bewog e n tussenwen de met de re-
latief grote op somming wil ik s w a arbij een zeker cumulatie fl ee reffec ti s aa n
ge ve n op welk e t e rreinen kennisc on opgetreden het is een voorb e eld van e e
n s tructie is waar te nemen ik wil er ook mee leerproces waarbij de teerder zelf
kenni s en demonstre re n dat kennisc on s tructie een ve e l begrip construeert an-
ders dan bij leerproce ssen vuldig optredend verschijnsel is dat zich voo r 2000 3
moer 99 de alerte waarnemer de gehele dag door s tu dent zel f ze co nt ras t eren
me t d e l ee r erva manifesteert ri ngen die het directe gevolg zijn van door de
lera a r ge organi s eerde training me mo rise ring door op gezette tijd e n een k ri
tische stap explic a tie terug te do e n wordt de volgende voorwaart daarmee wil
ove ri gens niet gesuggereerd se s tap s teeds groter zijn dat and ere mind e r alg
emene vormen je kunt best opnieuw b eginnen wantje blijkt v a n constructivisme
niet voorkomen perkins a ltijd geleerd te hebben va n de vo ri ge mis 1 999 neemt
de ta alp ri kkels als voorbeeld lukte p oging v a n kle ine voortdur e nd werkz a
me impulse n h e t ko s t v e el tijd om er zelf ac hte r te kom e n voor con s truc-
tivistisc he activit eiten de taal of een a ctivit e it zinvo li s of niet p ri kke ls die w
e ontvang e n st elt hij zijn op al s je e en deeltaak h e l e ma a l a d opt eert h e b
je zi c hz e lf z elde n volder e nde voor h et do e n v ee l m e er het g evo el dat het
w e rk van jezelf ontstaan van betek e nis tot op zeker e hoo gt e is moet elk indivi-
du s teeds opni euw construe j e h e bt e xte rn e impul se n nodi g om e rachte r
ren of recons tru e ren wa t i e ts be tekent hi e r te kome n d at j e je soms te zeer

laat leiden ligt de basis van de constructivistische leer door de leelijkheid van het onderwerp theorie als je zelf productief bent en nadeukt over het werk dringt het onderwerp die per tot je kennisconstructie is niet een ding door dan wanne er je het onderwerp alle en be luis te rt of belee st ik be schre e f al hoe jon ge kinderen en studen door de mog e lijkhed e n n proble men sam e n ten een soort kennis constructie n die verder te bespreken wordt h e t onderwerp veel reikt dan h et aanbod van p rikk e ls uit de ge nuanc eerde e n rijke r dan wanne e r j e er omgeving hie rond e r kijk ik terug naar h e t a l l e e n a n w e r k t voor afgaande e n n o e m i k e n k e l e markante vroe ge r ervo e r ik een probleem als e e n punten met betrekking tot kennis constructie s truike lblok te genwoordig zie ik proble men in h e t bijzondere toe gespist op taalontwikkel als een uitdaging als een ni e uw e impuls voor ling h e t werk kennis constructie is een complex verschij n w i j h e b b e n v e e l t i j d v o o r o n s z e l f n o d i g s e l d a t z i c h o p a l l e r l e i niveaus manifest eert gehad voordat we in sta at ware n go e d w e r k i k b e s c h r e e f h e t o n t s t a a n v a n e e n o v e r k o e v o o r k i n d e r e n t e o n t w i k k e l e n p e l e n d e g e n e r a l i s e r e n d e k e n n i s d i e d o o r d e j e m o e t w e l i e t s w e t e n o f t e w e t e n k o m e n p a b o s t u d e n t z e l f k o n w o r d e n v e r w o o r d v o o r j e i n s t a a t b e n t j e w e r k o p niveau te we zagen h o e j o n g e k i n d e r e n h e t c o m p l e t e b r e n g e n t a a l s y s t e e m i n h u n h o o f d c o n s t r u e r e n z o n d e r m e t d e f a c t o r l e u k i s v o o r a l d e m o t i v a t i e z i c h d a a r v a n b e w u s t t e z i j n d o o r s o m m i g e g e d i e n d o m e e n p r o g r a m m a g o e d t e k r i j v o r m e n v a n k e n n i s c o n s t r u c t i e k a n d e t e e r d e r g e n z i j n i n h o u d e l i j k e o v e r w e g i n g e n n o d i g b e s c h i k k e n o v e r e e n c r e a t i e f p r o d u c t i e f s y s t e m i k h e b g e m e r k t d a t j i j v o o r a l t e k s t e n w a a r t e e m d a t h e m o n a f h a n k e l i j k m a a k t v a n e e n d e e r t a l s z e e e n v o o r b e e l d f u n c t i e h e b b e n t e r b e p e r k t a a n t a l s t a n d a a r d p r o c e d u r e s j e k u n t v e r d u i d e l i j k i n g v a n e e n b e p a a l d t e k s t k e n e e n v r a g e n d e z i n m a k e n d o o r d e p e r s o o n s v o r m m e r k v o o r o p t e p l a a t s e n a l s j e l a n g d u r i g i n p o s i t i e f k r i t i s c h e z i n n a a r d e a a n d a c h t w e r d g e v e s t i g d o p v e e l k l e i n e a n d e r m a n s t e k s t e n k i j k t v i n d j e v a n z e l f d e r e v o r m e n v a n k e n n i s c o n s t r u c t i e w a t v e r s t a v e r b e t e r p u n t e n v o o r j e e i g e n t e k s t j i j o n d e r s t r a m i e n h o e m e e r z o r g j e b e s t e e d t a a n h e t s c h r i j v e n a n d e r e v o r m e n v a n c o n s t r u c t i e l i j k e n o p v a n j e e i g e n t e k s t e n h o e m e e r w a a r d e r i n g j e a h a e r l e b n i s s e n i k w i s t n i e t d a t i k z o v e e l k r i j g t v o o r d e z o r g w a a r m e e a n d e r e n h u n w o o r d e n k e n d i e i k n i e t k a n o m s c h r i j v e n i k t e k s t e n h e b b e n g e s c h r e v e n h e b a l t i j d g e d a c h t d a t j e s c h r i j f t a l e n t h e b t o f n i e t h e b t i k h e b e e n m i d d a g a l l e e n g e w e r k t d i t s o o r t g e n e r a l e l e r e v a r i n g e n z i j n h e t d a t i s v e e l m o e i l i j k e r d a n s a m e n j e l a a t o n s g e v o l g v a n c o n s t r u c t i e v e a c t i v i t e i t e n v a n d e e i g e n l i j k z o e k e n n a a r s t r a m i e n e n h e 1 0 0 m o e r 2 0 0 0 3 c o m p l e x i t e i t a l s a s p e c t v a n e e n d e r z o u d e n w o r d e n g e s t i m u l e e r d t o t h e t l e e r o m g e v i n g c o n s t r u e r e n v a n o n d e r l i g g e n d e r e g e l s i n h e t u i t e r s t e g e v a l m o e t e n w e o v e r w e g e n o f v e r i n d e b e s c h r e v e n s i t u a t i e s v a n d e p a b o s t u e e n v o u d i g i n g v a n d e l e e r o m g e v i n g v o o r d e n t e n e n v a n j o n g e t a a l l e e r d e r s g e s c h i e d t z w a k k e r e k i n d e r e n n i e t m e e r k w a a d d o e t d a n h e t p r o c e s v a n h e t c o n s t r u e r e n v a n o n d e r l i g g o e d g e n d e k e n n i s b i n n e n e e n f u n c t i o n e l e l e e r o m g e v i n g i n n a v o l g i n g v a n p e r k i n s 1 9 9 9 k a n m o t i v a t i e v a n d e t e e r d e r i k f o r m u l e r e n d a t e e n o p t i m a l e l e e r s i t u a t i e o n t s t a a t a l s l e e r l i n g e n a c t i e f s o c i a a l e n c r e a t i e f w e n o e m d e n c o m p l e x i t e i t e e n k e n m e r k v a n d e b e t r o k k e n z i j n w e v o e g e n d a a r e e n e l e

ment leeromgeving in gewaar door jonggetal leerders en aan toe en een optimale leeromgeving is bovenop studenten worden aangezet tot het concluderen op sommige punten zo complex dat struieren van onderliggende principes in beide ringen wel gedwongen worden via het de beschreven gevallen student en jonge constructueren van onderliggende regels en structuren kind speelt ook de motivatie van de leerder naar ordening te zoeken een grote rol hij is op weg naar een aantrekkelijke leeromgeving is erop ingesteld om een duidelijk doel dat is wellicht fundamenteel complexe situaties te ordenen met het doel motivatie is niet een mysterieus verschijnsel er meer grip op te krijgen en een relatie met dat op onverwachte momenten een klasbezoeken te gaan de ordening wordt mogelijk zoekt motivatie heeft duidelijke en beslist door het construeren van onderliggende structuren oorzaken ik noem er vier structuren regels principes de leerlingactiviteiten sluiten aan bij een de besproken groep studenten en jongere behoefte taalelementen verkoren in zo'n situatie zij zijn de activiteiten leiden tot succeservaringen actief sociaal en creatief betrokken bij de leering draagt eigen verantwoordelijkheid echte complexe situaties die hen aanzettenheid voor zijn gedrag tot het construeren van onderliggende regels er zijn veel uitdagingen tot actief productief en dat doen ze dan ook ieder op eigen wijze sociaal creatief en reflectief gedrag kinderen construeren het taalstelsel met de genoemde motiverende omschrijvingen studenten construeren nieuwe gedachten over de zijne en zoveel kenmerken van een rijk en diverse leeromgeving de consequentie van bovengstaande is ingrijpend het betekent dat leerlingen er soms kenmerken van de leeromgeving baat bij hebben in een complexe leeractiviteit te verkoren het betekent omgekeerd dat een voor de hand liggende vraag is of we het leerlingen die voortdurend in eenvoudige zelfconstrueren van nieuwe kennis niet kunnen geleerde leeractiviteiten verkeren niet of minstens versnellen door die nieuwe kennis te onderwijzen en die vraag kwam al eerder ter sprake onder het kopje weersanden en valkuilen bij de primaire taalontwikkelingszoune verkorting van de leertracé onmogelijk jongere kinderen zouden hopeloos versinkt raken in de taalregels ook bij de studenten kunnen de geconstrueerde concepten zelf geen onderwerp van onderwijs zijn beste mensen ik ga jullie vandaag leren dat je er cumulatief van leer effect kan optreden bij langdurigependeling tussen een benadering zou waar schijnlijk slecht sleiden tot een soort tentamenkennis die we innuiddels als ongewenst ervaren 2000 3 moer 101 het is in dat licht opmerkelijk dat zonder taalonderwijs en taaldidactiek het probleem diepgaand aan de orde te stellen in het taalonderwijs wel is gekozen voor in de voorgaande opsomming lijkt taal en het expliciteren en onderwijzen van de taalontwikkeling er mager vanaf te komen liggende grammatica regels niets is minder waar studenten hebben wel mogelijk is een leeromgeving zodanig ieder op eigen wijze meer dan gemiddeld inrichten dat de weg naar kennisconstruczicht gekregen op een vaardigheid ontwikkeld tie gemakkelijke toegankelijk is we geven in een veelheid van taalaspecten enkele een aantal kenmerken van de eerder bescreven voorbeelden van leeromgeving van nico zij hebben geleerd goede korte teksten te schrijven met b

ewuste gebruikmaking van de omgeving schrijfelementen waarvan kinderen kunnen er is sprake van een levensrechtelijke situatie leren er is een complexe en omvangrijke opdracht zij hebben meer dan gemiddeld gevoeld hoe de leerroute en de tussendoelen staan niet kleine leerervaringen reflecteren op een vast het einddoel in grote lijnen wel herschrijven van een tekst en functies hebben bijeenkomsten hebben en zeer hoog ben in het ontwikkelen van een complexe gehalte aan interactie tussen docenten en de vaardigheden leren schrijven grote studenten onderling tussen do zij hebben verantwoording leren afleggen cent en student voor de kwaliteit van taalonderwijs dat zij zelf ontwikkelen de student zij hebben ervaren dat de cyclus interactiviteit studententzichten eigen leerervaringen in productie reflectie revisie tot meer resultaat zijn productief en cooperatief taat leidt dan de cyclische instructie memo studenten bespreken elkaars werksering toetsing student kunnen hun eigen voorkeuren zij weten als geen ander dat taalontwikkeling een geleidelijk proces is waarbinnen voor de docent de student en het kind gelden nauwelijks plaats is voor kleine betekenissen de zelfde eisen met betrekking tot het schrijven is een proces bovendien dat niet alleen is van een goede tekst parafraze itbegeving voorbehouden voor getalenteerde taalknobs elbels eigen leerervaringen van studenten gaan voor zij hebben aan den lijve ondervonden dat af te denken over het leren van kinderen schrijvenvaardigheid geïmplementeerd wordt in functie student krijgen eigen verantwoordelijkheid in de beleevingsvolle situatie sonder teund voor groot onderdeel door een expert de opsomming is aanzienlijk uit te breiden de expert laat dat hierachterwege de expert bewaakt de grenzen en de kwaliteit de expert prikkelt met kritische reflectie en conclusie vragen de expert komt zelf met voorbeelden van deringt zich de materiële overzichten de elproductie en centrale conclusie op met betrekking tot de expert nodigt ieder groepje uit voor een taalonderwijs aan kinderen en opleidingsbespreking aan het bord daar schetsen zij didactiek voor studenten die conclusie dat samen de contouren van het plan in werking zelf een vorm van kennisconstructie is ding drie de expert stuur regelmatig aan op het formuleren en er is het zelf construeren van leren van educatieve opmerkingen over propositie van woordbetekenis tot generaliserende ducten en processen principes een wezenlijke en vruchtbaar onder de expert stuur aan op het formuleren van de el van het leerproces ten tweede komt algemene hulpstrategieën voor kinderen in kennisconstruktie voor al tot stand in een rijkke plaats van incidentele handreikingen leeromgeving waarin te anders gemotiveerd 102 moer 2000 3 en onder begeleiding van een expert samen schon da die reflective practitioner how pro werken aan levensrechtelijke complexe opdrachten functionals think in action new york basic ten derde leidt het geïsoleerd expliciete books 1995 ren of onderwijzen van kennis die leerlingen smith f die book of learning and forging zelf construeren mogelijk niet tot intensive new york teachers college press 1998 ring van het leerproces vygotsky l 77zoi4g h t an d langrage camb ridge ma mit press 1962 noten en literatuur i dit artikel is mede mogelijk geworden door een aantal ken-

nisconstruerende gesprekken met Fred Goiree Wil Oonk en Hans Pronk op de conferentie Kennismaking met de ree Horst maart 2000 presentatie van Fred Goffree en ad bok gedacht en over deze materie aan een groot publiek daarna st zorgde n enkele publicaties voor onderscheiding en verdieping van de gedachte n 2 neli sse n sprekt liever van een constructivistische theorie constructivisme is een opvatting over hoe wij onze wereld kennen namelijk als persoonlijke constructen op basis van ervaringen interpretaties en d j neli sse n constructivisme in vernieuwing tijd schrift voor onderwijs en opvoeding jg 59 nr 4 april 2000 blz 2628 bicke rton d creole laguage s in scientifi c am e ricar 2 1 49 19 8 3 blz 108 ii 5 bok a h taalonde rwijs in o ntwikk e ling dissesstede h ees wijk dinter 1 99 8 brooks m g j grennon brooks the courage to be constructivist in educational leadership die constructivist classroom vol 57 1 999 nr 3 blz 18 2 5 bruner j s acts of meaning Cambridge Harvard University press 1990 chomsky n language and mind new york harcourt brace and world 1968 f o garty r architect of the intellectual in educational leadership die constructivist classroom vol 57 1 999 nr 3 blz 7679 gardner h the unschooled mind how children think and how schools should teach new york basic books 1 99 1 grace m when students create curriculum in educational leadership die constructivist classroom vol 57 1 999 nr 3 blz 49 53 perkins d the many faces of constructivism in educational leadership the constructivist classroom vol 57 1 999 nr 3 blz 6 12 2000 3 moer 103